

Tegengehouden door behoudzuchtige
pensioenwereld

Het coöperatiemodel

Tekst Yvonne van der Heijden / Foto Dasha Elfring

Mensen moeten meer invloed kunnen uitoefenen op hun pensioen. Dat kan volgens professor Pieter de Lange als de uitvoering van een pensioenregeling gebeurt door een bijzonder soort vereniging, de onderlinge waarborgmaatschappij. In het door stichtingen gedomineerde pensioenland is dat vloeken in de kerk.

De Lange nam ruim tien jaar geleden in een wetenschappelijk artikel voor het eerst de stichting als rechtsvorm voor de pensioenuitvoerder op de korrel. Deelnemers hebben bij een stichting veel te weinig te vertellen, is nog steeds de strekking van zijn kritiek. 'Een stichting is niet meer en niet minder dan een brok vermogen met een goed doel. Dat blijft per definitie een uitvoeringsvorm waar de cliënten, hier de deelnemers, weinig invloed op kunnen uitoefenen. De deelnemersraad is slechts een pleister op de wonde want die heeft uitsluitend adviesrecht', verklaart de emeritus hoogleraar Pensioenrecht.

Pensioenfondsen afschaffen

Het artikel leidde destijds in pensioenkringen tot heftige reacties. 'Het

draait allemaal om medezeggenschap en dat is in het behoudzuchtige pensioenland een lastige materie', zegt De Lange. 'De teneur van de kritiek was: "De Lange wil pensioenfondsen afschaffen". Dat is onzin. Sociale partners blijven met elkaar de inhoud van de pensioenregeling bepalen. Maar ik wil alleen pensioenuitvoerders een andere bestuursvorm geven.'

Onderlinge waarborgmaatschappij

De Lange bepleit pensioenregelingen te laten uitvoeren door een bijzonder soort vereniging, de onderlinge waarborgmaatschappij (OWM). Deelnemers van wat kortweg een onderlinge heet, zijn eigenaar van het pensioenkapitaal en de overwinst, en benoemen het bestuur via een ledenraad. 'En in dit model is sprake van een verzekering voor een groep en dat is juist bij pensioenverzekering heel belangrijk', benadrukt de gedreven voorstander van het coöperatiemodel. Zijn ideeën kregen vorm in de tijd dat hij werkte bij verzekeringsmaatschappij Centraal Beheer die vanuit een coöperatieve gedachte is ontstaan.

Invloed

De Lange: 'In mijn model wordt de technische uitvoering neergelegd bij professionals, mensen met een degelijke pensioenverzekeringsopleiding. De leden kiezen het bestuur dat hun belangen moet behartigen en toezicht moet houden op de uitvoerders. In een OWM kunnen de deelnemers op die manier direct invloed uitoefenen op het bestuur en het beleid dat wordt gevoerd. Deze uitvoeringsvorm levert bovendien de ruimte om beter om te gaan met de tegenstelde belangen van actieven en gepensioneerden. Je kunt eerst lid zijn van een onderlinge waarin je pensioen opbouwt en na je pensionering overstappen naar een uitkeringsonderlinge. Het zou de deelnemers nog beter bewust kunnen maken van de betrokkenheid bij hun eigen pensioen.'

Massale overgang

De noodzaak van een grotere invloed van mensen op hun pensioen, vloeit volgens De Lange onvermijdelijk

voort uit maatschappelijke ontwikkelingen, zoals flexibilisering en individualisering. 'Pensioengerechtigden willen steeds meer hun eigen pensioenregeling kunnen vormgeven. Dan moet je niet compleet afhankelijk zijn van een bestuur waarvoor zelfs de wettelijke opdracht tot evenwichtige belangenbehartiging nodig is.' Hij betoogt dat deelnemers zichzelf tekort doen als ze zich niet actief tonen in de ontwikkeling rond hun pensioenregeling. Als voorbeeld noemt hij de massale overgang van eindloon naar middelloon. 'Daarmee hebben mensen zonder zich ergens van bewust te zijn behoorlijk aan potentiële pensioenaanspraken ingeleverd.'

Stokpaardje

Zijn verzet tegen de traditionele bestuurdersrol van de werkgever in de uitvoering van de pensioenregeling, is een ander stokpaardje van De Lange. Ook hiervoor biedt de OWM een oplossing. 'De werkgever hoort zich niet te bemoeien met hoe een werknemer zijn loon besteedt. Waarom zou hij dan wel de manier waarop een werknemer zijn pensioen opbouwt, mogen beïnvloeden? We hebben het hier over toekomstig loon.'

Uitgewerkt

Hij wijst erop dat de bedoeling van de Pensioenwet onder andere is om de uitvoering van pensioenregelingen buiten het invloedsgebied van de werkgever te plaatsen. 'De pensioenrelatie tussen werkgever en werknemer vindt haar kern in de afspraak over de inhoud van de regeling. Een werkgever zou vervolgens in de uitvoering niet veel meer functie moeten hebben dan zijn verplichtingen

nakomen en dat is premie betalen. Daarna moet de regeling door een professionele uitvoeringsorganisatie, lees: door en namens de leden, worden uitgewerkt', licht De Lange toe.

Snelle winst

De huidige pensioen crisis staat volgens professor De Lange los van de bestuursvorm van de pensioenuitvoerders. 'De financiële crisis is zeker niet veroorzaakt door de pensioenfondsen, maar ze zijn daardoor wel zwaar geraakt. Financieel succes was te veel gefocust op het kortetermijnresultaat. De snelle winst die behaald kon worden met producten waar zelfs de bankemployees niets van begrepen, paste niet in de gangbare aanpak van pensioenfondsen, maar bepaalde wel het beeld.' Hij laat daar meteen op volgen dat de fondsbesturen daarin ook weinig keuze hadden omdat ze voor het veiligstellen van de inflatiebescherming de marktontwikkelingen moesten volgen.

Gebaande paden

De Lange: 'Ook bij een OWM zou de houding zijn geweest "mooi het levert geld op, gaan we doen". Een onderlinge is een duidelijkere bestuursvorm om een pensioenregeling uit te voeren. Het verschil met de stichting is dat de bestuurders nadrukkelijker vertegenwoordigers zijn van de leden. Het bestuur komt ook losser te staan van de werkgever, de sponsor van de regeling. Maar dat is vloeken in de kerk.' Dat er nog geen pensioen-OWM bestaat, wijt De Lange aan de behoudzuchtige pensioenwereld. 'De besturen zeggen dat ze naar hun deelnemers luisteren en dat er geen reden is om van de gebaande paden af te wijken.'

'De werkgever hoort zich niet te bemoeien met hoe een werknemer zijn loon besteedt. Waarom zou hij dan wel de manier waarop een werknemer zijn pensioen opbouwt, mogen beïnvloeden?'